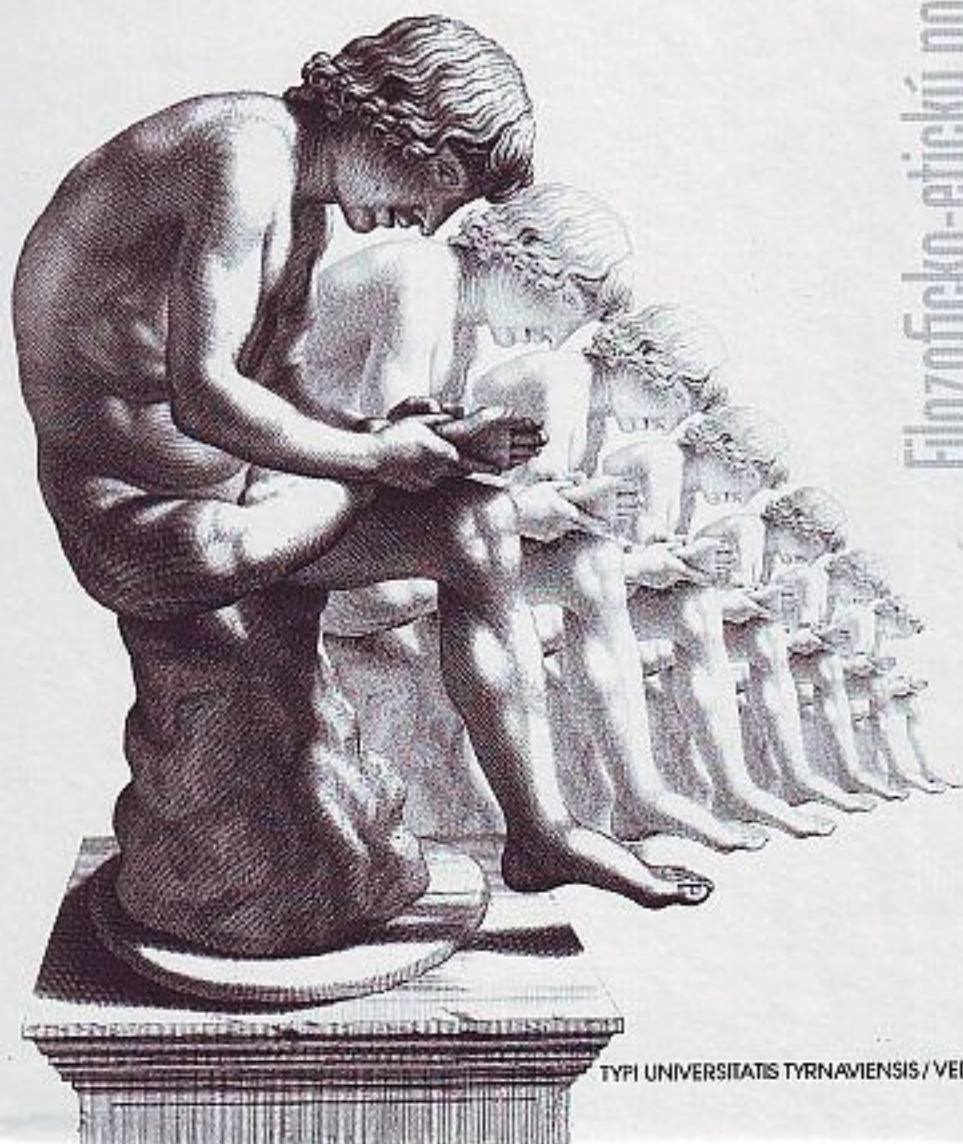

Andrej Rajský

Nihilistický kontext kultivácie mladého človeka

Filozoficko-etický pohľad

TYPI UNIVERSITATIS TYRNAVIENSIS / VEDA

Recenzenti:

prof. PhDr. PaedDr. MARTIN ŽILÍNEK, PhD.
prof. PhDr. CYRIL DIATKA, CSc.
doc. Mgr. SLAVOMÍR GÁLIK, PhD.

Preplani
jeva mal pred odani nati deti
Lucia Davulku, Matrua, Doreen a Angelika
Ker ve zve dudu vnu prai
lukou a radrou

Andrej Rajský

NIHILISTICKÝ KONTEXT KULTIVÁCIE MLADÉHO ČLOVEKA

Filozoficko-etický pohľad

Trnava 2009

Mgr. Andrej Rajskej
LITERÁRNY KONTEXT
MLADŠIEHO VEKŮ
Príloha k učebnici

© Mgr. Andrej Rajskej, PhD., 2009
© TYP1 UNIVERSITATIS TYRNAVENSIS, 2009

ISBN 978-80-8082-297-2

OBSAH

Predhovor	9
Úvod	11
1. Teoretické a metodologické východiská	14
1.1 Ciele práce	14
1.2 Metodologické východiská	16
2. Nihilizmus medzi modernou a post-modernou	19
2.1 Moderna a post-moderna	19
2.2 Čo je nihilizmus?	23
a) Termín nihilizmus	23
b) Dejiny nihilizmu 19. storočia	23
c) Dejiny nihilizmu 20. storočia	27
d) Slabosť pravdy a sila oslabenia rozumu z hľadiska Nietzscheho	28
e) Prekonať nihilizmus?	30
2.3 Náboženstvo v situácii oslabeného rozumu	32
a) Miesto posvätna v postmoderne	32
b) Sekularizácia ako hermeneutická kategória	39
c) Sekularizácia ako teologický problém	43
3. Špecifická nihilistická koncepcia: „slabé myslenie“	
G. Vattima	53
3.1 Čo je to „slabé myslenie“	53
3.2 Život a dielo Gianniho Vattima	55
3.3 Filozofické korene Vattimovej pozície	63
a) Hermeneutika v službe dialektiky	64
b) Prevaha hermeneutickej diferencie nad dialektickým zmierením	66
c) „Slabé myslenie“ a kresťanstvo	72
3.4 „Pensiero debole“ podľa P. A. Rovattiho	77
3.5 Oslabenie rozumu, teoretického základu etiky	83

3.6	Oslabenie hodnôt a „slabá morálka“	95
3.7	Pokus o substitúciu „silného rozumu“ „slabou vierou“	104
3.8	Kritická analýza Vattimovej filozoficko-etickej koncepcie ..	116
	a) Autoreferenčnosť filozofického diskurzu	116
	b) Homologácia diferencií do jedného údelu dejín	118
	c) Otázka metódy	120
	d) Etický rozmer hermeneutiky	123
	e) K nenáboženskému kresťanstvu	127
4.	Nihilizmus a edukácia	134
4.1	Výchova v oslabení	134
	a) Relativizmus a individualizmus	135
	b) Nihilizmus a prázdnota	137
	c) Neistota–strach–ohrozenie	139
	d) Konzumizmus–hedonizmus	143
	e) Komunita verus individuálna sloboda	145
4.2	Kríza výchovy a vzdelávania od H. Arendtovej po súčasnosť	147
	a) Pojem krízy a jeho významy	147
	b) Kríza kultúry podľa H. Arendtovej	150
	c) Kríza výchovy a jej výťažky	152
4.3	„Kríza v kríze“ a nihilistické črty súčasnej edukácie	157
	a) Nihilizmus vychovávajúcich a vychovávaných	157
	b) Symptómy nihilizmu mládeže	160
	c) „Smutné vášne“ vo výchove	167
	d) Ideológia ohrozenia	170
4.4	Niektoré návrhy na prekonanie nihilizmu mládeže	175
4.5	Myšlienkové ohniská v perspektíve „trans-nihilistickej“ výchovy	181
	Záver	187
	Resumé	190
	Summary	192
	Zusammenfassung	194
	Riassunto	196
	Zoznam bibliografických odkazov	198
	Menný register	205

Mgr. Andrej Rajský, PhD.

**NIHILISTICKÝ KONTEXT KULTIVÁCIE
MLADÉHO ČLOVEKA**

Filozoficko-etický pohľad

Zodpovedný redaktor Jozef Molitor
Grafická úprava a zalomenie Jana Janíková
Obálka Štefan Blažo

Vydalo vydavateľstvo TYPUS UNIVERSITATIS TYRNAVENSIS,
spoločné pracovisko Trnavskej univerzity v Trnave
a VEDY, vydavateľstva Slovenskej akadémie vied, ako 65. publikáciu.
Prvé vydanie.

ISBN 978-80-8082-297-2

„Prienik do myslenia Gianniho Vattima, tohto kontraverzného, avšak kultivovaného filozofa, je fundovaný a navyše písaný s naozajstnou znalosťou. (...) Za veľmi dobré možno považovať prieniky autora do oblasti výchovy, najmä v 4. kapitole Nihilizmus a edukácia. Autor tu prejavil nielen znalosť problematiky, ale i výklad základných pojmov, ako je pojem kríza a najmä jej chápanie vo vzťahu k postmodernému mysleniu. V časti Symptómy nihilizmu mládeže autor na základe analyzovanej literatúry výstižne diagnostikuje niektoré charakteristické črty prejavov krízy v súčasnej výchove a vzdelávaní. Na základe toho vzniká plastický obraz skúmaných javov v oblasti výchovy a vzdelávania, pričom autor kriticky hodnotí niektoré stránky myslenia G. Vattima, uvažujúc o rizikách v oblasti výchovy mládeže v konfrontácii s hodnotovým relativizmom, eventuálne nihilizmom. Na základe takejto analýzy a zobrazovania možno získať podnety pre reálne pôsobenie v súčasnej pedagogickej praxi.

Východiská výchovy prostredníctvom hodnôt vidí autor v konfrontácii s niektorými názormi na výchovu, pričom zdôrazňuje aj otázku nových prístupov vo vzťahu učiteľ – študent, a to predovšetkým v jednote výchovného princípu, emocionality a osobnej komunikácie. Autor zdôrazňuje i určité možnosti inovovať výchovu v zmysle názorov vybraných filozofov. (...) Pozitívne treba hodnotiť i veľmi dobrý literárny štýl autora. Svojím obsahom, spôsobom spracovania ide o významný príspevok pre oblasť poznania postmodernej kultúry a myslenia.“

prof. PhDr. Cyril Diatka, CSc.
profesor etiky na Filozofickej fakulte UKF v Nitre

„Vedecká monografia predstavuje tematicky ucelené dielo, predmetne sa zaoberajúce aktuálnym novodobým fenoménom ‚nihilizmom‘ v jeho základnej personálnej a sociálnej pozícii. Postup cielového zamerania práce smeruje k interdisciplinárnej integrácii. Autor nastoľuje a rozpracúva fenomén nihilizmu v reflexii a vzťahových súvislostiach filozoficko-antropologickej, filozoficko-kulturologickej, axiologickej, etickej, teologickej, filozoficko-sociálnej povahy. (...) Ide o problematiku v našej dobovej skutočnosti veľmi žiadanú, doposiaľ nerozpracovanú tak z vedeckého hľadiska z pozície humanitných vied, širšieho spoločenskovedného, ako aj edukatívneho univerzitného odborného hľadiska. Ide o pôvodné dielo vypracované na širokom literárnom základe zahraničnej i domácej pramennej literatúry.

Práca môže účinne pomôcť pokryť i potrebu odbornej literatúry tohto druhu pre graduálne a postgraduálne univerzitné štúdium v celoslovenskom meradle i byť hodnotným titulom v medzinárodnom meradle.“

prof. PhDr. PaedDr. Martin Žilínek, PhD.
profesor pedagogiky na Filozofickej fakulte UK v Bratislave

„Práca predstavuje fundovaný prienik do filozofie postmodernity, osobitne do nihilistickej a slabistickej filozofie Gianniho Vattima. Práca je významná aj preto, že oboznamuje čitateľov so súčasnou talianskou filozofiou, ktorá je na Slovensku stále málo známa (...). Osobitne je na práci cenný autorov dialóg s nihilistickou filozofiou, v ktorom kriticky recipuje toto myslenie v kontexte epistemológie, etiky s vyústením do pedagogiky.

Jadro práce tvorí autorova analýza Vattimovho tzv. slabého myslenia, ktorá je previazaná aj s jeho chápaním nihilizmu. (...) V slabom, postmodernom myslení sa už nedá rozhodnúť, čo je pravda v silnom zmysle slova a čo je aj eticky záväzná. Pravda sa vytvára v dialógu a konsenze. Napriek zdanlivému totálnemu etickému chaosu a nihilizmu, Rajský upozorňuje aj na pozitívne stránky Vattimovho slabého myslenia, ktoré spočívajú v hľadaní konsenzu, v prioritizácii druhého a vyzdvihnutí lásky pred ideami. Láska v takomto chápaní je podľa Vattima dokonca najvladnejším odkazom kresťanstva. Vattimova filozofia, ako to aj sám priznáva, nie je ani tak filozofia ako reflexia a analýza súčasnej postmodernej doby, teda toho, čo sa v súčasnosti žije a myslí. Rajský si je toho dobre vedomý a túto situáciu, hoci nie je ideálna, rešpektuje. V dialógu s Vattimom však upozorňuje aj na slabé stránky jeho koncepcie. Predovšetkým, prečo by mala byť Vattimova interpretácia dejín najlepšia a či jeho filozofia môže čeliť násilíu vo svete?

Autor knihy reflektuje a analyzuje nihilizmus v kontexte výchovy, do ktorej sa prenáša relativizmus, individualizmus, prázdnota, konzumizmus a hedonizmus. Autor veľmi dobre vníma a reflektuje situáciu v súčasnej výchove a nestavia sa k nej naivne. Východisko nie je podľa neho jednoduché, ale ako základný orientačný bod by mohla byť osoba človeka a život ako taký. To sú hodnoty, ktoré by mali byť rešpektované aj v súčasnej dobe a okolo ktorých by mala oscilovať výchova.“

doc. Mgr. Slavomír Gálik, PhD.
docent filozofie na Filozofickej fakulte UKF v Nitre

ISBN 978-80-8082-297-2

9 788080 822972